

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos & Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XLII. Quanta, ex consideratione Dei summè boni, summeq[ue] misericordis, etiam alioqui desperatis spes veniæ & fiducia addatur?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45653

poris habitu, omnes virtutes docentem; incensique amore tam immenso infantis, iam tum, pro Mundo, patientis, toti se proijciunt in mare diuinæ bonitatis. Philæni, aut, vt Athenæus eos appellat, Philotoconistæ, optauerant olim, vt in balænas conuerterentur, dummodo mare in pretiosissimum vinum mutaretur, in quo se se possent continuò volutare. O quantum est mare amor Dei! ô quàm dulcis Oceanus, immensitas diuinæ bonitatis? omnes prorsus in eum se conijcerent, omnes in eo, velut pisces, natatant optarent, si eius agnoscerent suauitatem. Immo omnes in eo submergi, & animam, amore ebriam, ponere cuperent; quemadmodum Georgius Clarentiæ comes, qui (ob suspicionem affectati regni, ab Eduardo IV. huius nominis rege Angliæ, fratre suo, iussus mori, & genus mortis, quod sibi magis placeret, eligere) voluit vino Cretico, seu, vt vulgo vocant, Maluatico, suffocari, coniectusque in vas plenum huius vini, illud sensim sorbendo suauiter submersus est; ita, præ amoris dulcedine, toti in Deo mergerentur omnes, si quàm suauis sit Dominus, gustauissent; neque etiam mille mortes sentirent charitate inebriati.

C A P V T X L I I .

Quanta, ex consideratione Dei summè boni, summèq; misericordis, etiam alioqui desperatis, spes veniæ & fiducia addatur?

Vdiui nonnullos, qui nauali prælio interfuerunt, quod Ioannes de Austria, contra Turcas, felicissimè gessit, narrantes, cadauera in mari natantia, internosci potuisse. Siquidem corpora Turcarum prona, at Christianorum supina atque cælum aspicientia dicebant natitauisse. Eadem res quotidie accidit ijs, qui in diuinæ bonitatis mare incidunt; alij enim ibi eriguntur ad spem in Deo ponendam; alij suo opte pondere euertuntur, & ita deprimuntur, vt, ad quam oculos habent, non videant bonitatis profunditatem.

Hanc vtique non vidit Cain, qui dixit: *Maiores est iniquitas mea, quam vt veniam merear*; quasi aliquid maius esse possit. Gen. 3. 13.

Ggg 3

magni-

magnitudine diuinæ bonitatis. Meritò quidem ante oculos ver-
sari debet peccatori scelerum enormitas, sed iuxta etiam ponenda
est misericordiæ Dei magnitudo. *Si quis iam lapsus & nimio sceleris
ponderè oppressus desperare iam capit, ait Hipponensis Præsul, atten-
dat vulneris magnitudinem, sed non desperet medici potestatem: pecca-
tum enim cum desperatione, certa mors est. Nemo dicat, ego, si iam
aliquid mali feci, iam damnatus sum; Deus malis talibus non ignoscit.
Cur non addo peccata peccatis, fruor seculo, in voluptate lasciuia, in cu-
piditate nefaria. Jam perditâ spe reparationis, vel hoc habeam, quod vi-
deo, si non possum habere, quod credo. Deus enim noster sic cautos facit,
quando ceciderunt: sic desperatos esse non vult, qui ceciderunt.*

III.

Quemadmodum neque Iudas sic voluit esse desperatû:
voluit tamen ipse desperare Iudas penitentiâ ductus, sine diuinæ
misericordiæ recordatione. *Habebat lachrymas Petrus pio quas fun-
debat affectu: ait D. Ambrosius, Non habebat proditor fletus, qui-
bus sacrilegium fateretur: ut, dum suo reus iudicio damnatur, & spon-
taneo supplicio expiatur facinus: pietas Domini, qui se ipse nollet vlcif-
ci, & diuinitas probaretur, qui conscientiam mentis inuisibili potestate
interrogaret. Usque adeò magna est Domini pietas, ut vel, in ipso
proditore suo, se se nollet vlcifci; vsque adeò magna vis consci-
entiæ, ut vbi carnifex deest, laqueo se ipsa plectat. Non vult tamen
hoc Deus, qui ait: Nolo mortem impij, sed ut conuertatur impius à
via sua, & uiuat. Itaque de illis non est desperandum, qui adhuc ma-
la sua non solum corrigere volunt, sed etiam defendere non erubescunt.
Sic nec illa ciuitas desperata fuit, de qua dictum est: Adhuc triduo, &
Niniue subuertetur. In ipso tamen triduo idonea fuit conuerti, orare,
plangere, & de pœna imminente misericordiam promereri. Ita Augu-
stinus, qui alio loco addit: Nemo de peccati sui dimissione desperet,
quando & veniam meruerunt, qui Christum occiderunt. Item: Quid
autem conuerso non ignoscitur? Quis homicida desperet? si in spem
redditus est, à quo etiam Christus occisus est? At sunt quædam scele-
ra, & quoddam genus sceleratorum, de quibus plerique despe-
rant? cum & ipsi (scilicet auari, luxuriosi, venefici & magi) ple-
rumque soleant desperare? Esse tales, non nego; desperandum
tamen illis esse, pernego.*

IV.

Circa annum Christi 1017. in Aquitania, ante D. Io. Bapti-
stæ festum, tribus diebus, è cælo, pluuia sanguinis cecidit; qui cum
in lapidem aut carnem incidisset, non poterat elui; si verò supra
lignum

S. Augustin.
lib. 50. ho-
mil. hom. 21.

S. Ambros.
lib. 10. super
Lucam. c. 13.

Ezech. 33.
11.
S. Augustin.
1. 50. homil.
hom. 2.

Traçt. 3. in
Io. & serm.
36.

Baronius
1017.

lignum lapsus esset, lauabatur. De hac re consultus Fulbertus Episcopus Carnotensis, *per lapidem*, inquit, *impij*, *per carnem fornicarij significantur*; *per lignum medij*, qui *neq; molles, ut caro, neq; ut lapis duri*. Addit *impios, & fornicarios indelebili nota, in sanguine suo, morituros*; *medios, per mortis angustiam, saluandos*. Verè lapides sunt homines impij & indurato corde; apud quos *sanguis sanguinem tetigit*, qui peccatum peccato addiderunt; postquam enim toti sunt scelere, velut impuro cruore, inquinati, addunt alium sanguinem, qui priorem deleri non sinit, desperationem. Quod etiam carni deditis accidit; qui adedò plerumque molles sunt, ut existiment, se voluptates corporis non posse abdicare, atque idcirco, *in sanguine suo moriantur*. Impij illi adamante sunt duriores: adamas hirci sanguine dicitur liquefcere; illi autem neque Christi quidem sanguine molliuntur. Homines autem carnales Adonidis sanguinem sanguini Christi anteponunt. Hinc ineluibili desperationis nota maculantur; quæ est totius malitiæ complementum. Nam ut D. Chrystostomus ait, *Peccantes non dolere magis Deum exacerbat, quam peccare. Hominem quidem exacerbans, & amicos, & vicinos rogas: & siue semel, siue amplius te repulerit, iratus non recedis, sed auges supplicationem; Deo vero tuo exacerbato, oscitas, & recedis, & delicijs vacas: quomodo non ex hoc ipso magis irritabis eum? Quapropter dignus es terram subire, nec hunc solem intueri, neq; penitus spirare; quòd tam facilem habens Dominum, & eum exasperas, & exasperans penitentiam non agis.*

Quid ergo tanta Dei facilitas? quid patientia? quid clementia exigit? ut ne impij quidem & toti carnei desperent. Ad hoc homo factus est, ad hoc sanguinem fudit, ut impijs iratum iudicem placeret, ut hominem animale spiritualem faceret: ut nemo quantumuis flagitiosus, damnaretur. Qui igitur desperant, desperant tantum quia volunt, non quia debent. Immo non potest desperare, quisquis vult misericordias Domini ante oculos ponere, atque id expendere, quòd peccatoribus grauissimis tam benignus pater exhibuit. Si enim eos ex cœno extraxit, qui toti in eo erant sepulti; an non poterunt extrahi, qui pedibus duntaxat luto immerguntur? In altera vita iustitiam suam magis, in hac magis misericordiam suam vult ostendere: quam ut maximè manifestet, manifestat erga maximos peccatores. Pertinacissima sunt

Olex. 4. 2.

S. Chrystost.
hom. 46. ad
populum.

V.

sunt quædam scelera, fateor; sed longè potentius est antidotum sanguis Christi ad sanguinem peccati abluendum. Quid sanguis Christi non posset, si sanguis martyrum tam efficax est, à Christi sanguine vim trahens? Nam vel istum legimus, duros tales saxeosque emolliisse, atque molles solidasse in virtutem; vt, infinita Numinis bonitate cognita, omnem molliem voluptatè que improbam, in fortitudinem patientiàmque commutarent, martyrum Deum, vsq; ad tormenta exquisitissima ac mortem, amantium, exemplo.

VI.
Surius ex
Metaphra-
ste 5. Iunij.

Aglais Romana, mulier claritate natalium, formæ elegantia, fortunæ benevolentia, copiâ diuitiarum insignis; ex genere nimirum patricio, & eorum, qui proconsularem honorem erant consecuti; eam à prima ætate vultus gratiam acceperat. quæ infidias facere & pati posset. Ac ne malorum vel irritamenta, vel fomenta deessent, tantæ suppetebant opes, vt ad omnem luxum sufficerent. Accedebat, super omnia, periculosissimum iuuentuti venenum, libera viuendi potestas. Absque parentum oculis, absque mariti custodiâ degebat. Vno verbo, sine vlllo metu, domina erat; & quidquid libebat, faciebat; ipsa domi pariter & pater & mater familias. Rarò fortuna, quos nimis amat, seriò amat: nam fauor illius, hamus est vitiorum. Cæpit itaque Aglais pecuniâ vt ad voluptatem; cui cum cupediæ non satis facerent, etiam illecebræ turpes quærebantur. Quid expectatis? in tali domo non habitant simul honestas & potestas. Quid autem non faceret pre-mortui pudoris muliercula? quid non efficeret excetra, quæ delinimentis permulcebat omnes? præcipuè eos, quibus poterat imperare: inter quos illa nec coniux, nec vidua, nec virgo fuit.

VII.

Dipsas serpens est, ad inferendam perniciem summè velox: nam quos momordit, siti inardescunt adeò vehementer, vt paulo post moriantur. Talis erat serpens Aglais, immo longè perniciosior; neque enim illi morfu opus erat, sed ex oculis incendia iaculabatur, &, tanquam Medusa, aspiciendo necabat. Habuit hæc, in familia sua, aliquem bonorum suorum procuratorem Bonifacium nomine, qui ingenij solertiam, insigni in eam fidelitate ac benevolentia, reddiderat amabiliorem. Inuictus in eo animus, à solo amore & vino vincebatur: cui & forma promotionem dedit, vt ambiretur, & vinum stimulos, ne frustra ambiretur. Siquidem, vbi ebrietas, ibi rarò diu venustas & castitas sociantur. Accedebat,

cedebat occasio dominæ ad vitium, cum autoritate, allicientis. Itaque Bonifacius ceteris in rebus Iosepho par, sola constantia, temperantiâque, toto cælo, ab illo distabat. Sinebat enim se, pro pallio, teneri. Cetera cur verbis exprimam, quæ ne cogitari à quoquam velim? Quod de aquila legimus in polypum ruente, quæ circumplicantibus & pertinaciter adhærescentibus cirris, unâ cum polypo in profundum maris tracta perijt; id de Aglaide, deque Bonifacio affirmare possemus, nisi hanc labem quantamcunque, sanguine elui posse, ille ostendisset, de quo meritò dicitur: *Confitemini Domino, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.* Nam etsi rectè indelebiles cruentati imbris notas exposuerit Fulbertus de impijs, deque ijs, qui omne tempus Cereri & Libero deberi arbitrantur, quos difficile est corrigere; attamen tantùm, *apud homines, hoc impossibile est; apud Deum autem omnia possibilia sunt;* cuius mirabiles sunt viæ, quibus hominem reducit.

Antipat.
Thef. epig.
anth. lib. 1.
tit. Piscis.

Psal. 106. 1.

Matt. 19. 26.

Vigebat, ea tempestate, persecutio Christianorum, & sacrilegus simulachrorum cultus totum simul occupabat orientem. Ibi erat tormentorum officina, dirum seculis spoliarium; theatrum crudelitatis; omnis immititatis sedes. ibi in corpora humana inagebantur feræ. ibi conspiciebantur derosa Martyrum corpora. ibi semiustulati iacebant, qui in tunica molesta coacti sunt ambulare. Nec explevit sanguinarios editionis dies vnus, menses, anni infumebantur. Ipsæ etiam feminæ, sexus rudis, inficiusque ferri, ferrum pati cogebantur. Denique minio arenæ, & nouo semper flore, Martyrum sanguine, purpurabantur. Audijt totus orbis de hac Martyrum constantiâ, & tyrannorum laniena. Peruenit fama etiam ad Aglaidem: quæ, tametsi à Martyrum virtute longè abesset, cæpit tamen Martyrum cruciatus atq; pugnas admirari, victorias æstimare, reliquias desiderare; vt saltem venerari posset, quos voluntas non erat imitari. Iam enim, vel per nuncios, intellecto Martyrum sanguine, calefcebat. Quidquid feminæ desiderant, vehementer desiderant. Quare etiam Aglais omnino statuit, nulli labori, vel sumptui parcere, vt eiusmodi martyris corpus posset adipisci. Nullus ad id negotium Bonifacio vel fidelior, vel aptior videbatur. Quapropter, sicut ei impuros amores, ita etiam hunc sanctum amorem concredidit; ita igitur, remotis arbitris, eum est allocuta. *Scis, frater, qualibus*

VIII.

H h h

simus

simus coinquinati peccatis, nec nobis cura esse aliquid, quod expectamus futurum, ut sistamur ante Deum, & pro his grauias subeamus supplicia. Ceterum audiui à quodam viro pio, quod si quis eos, qui propter Christum passi & affecti sunt martyrio, in honore habuerit, & coluerit, magna quaedam & preclara cum illinc ex eo manet remuneratio, & eadem, qua illi, fruatur beatitudine. Multi autem nunc quoque, ut aiunt, pro Christo, pulchra aduent certamina. Tu verò (etenim iam venit tempus, ut meus ostendat Bonifacius, qua sit in nos affectio) ad hac mihi inserui, & omni studio eò vadens, propera ad me afferre aliquid è sacris his reliquijs: ut cum eas honorificè deposuerimus, & sacras edes eis edificauerimus, eos semper habeamus custodes & seruatores. Hæc illa.

IX.

Nihil Bonifacius consueuerat Aglaidi negare. Annuenti igitur & hîc, aurum, vnguenta & sindonas, ac duodecim equos tradit. Etenim magnus Christianorum amor in reliquias Diuorum, occasionem præbuerat lucri impijs, qui nulli eas, nisi magno precio emtas, dabant. In digressu, dum Bonifacius Aglaidi suæ vltimum vale dicit, per iocum, an vaticinium? addidit: Quid si, ô domina, hoc cœpto frustreris; *secunda verò, ut aiunt, nauigatio, meum ad te corpus afferret: fueritne hoc tibi mediocre tui instituti ac scopi solatium, & apud te habendum in honore?* Non res ista sibiludos nunc possit, respondit Aglais: *Deus qui serui formam, propter nos, accepit, & suum effudit sanguinem, ipse ad mea non aspiciat delicta, & mittat Angelum suum ante te, & dirigat gressus tuos.* Dum proficiscitur Bonifacius, sentit & ipse vim sanguinis per Martyres effusi. Subibat enim eius mentem cogitatio eiusmodi: *Qualia sunt, que feci? & qualia sum impuris manibus portaturus?* Hac reuerentiâ tactus sensim cæpit nimiam corporis sui curam deponere; enimuerò eidem pabulum subducturus, carnibus ac vino abstinuit, totâ via; non infrequenter etiam omni cibo. Quod ieiunium, oratione assiduâ ad Deum, decorabat.

X.

In Asiam, & adeò Tharsum vbi venit, tot martyrum fertilem ciuitatem, socijs & equis in hospitio relictis, ipse illico, ne absterfo quidem itineris puluere, in eum se locum contulit, in quo martyres decertabant. In stadium ingressus conspexit magnam hinc populi multitudinem; inde sanctos varijs quidem tormentis discruciatos, vnum tamen omnibus crimen obijci, *pietatem veramq; religionem.* Tanta erat suppliciorum varietas, ut nemo ferè eosdem, cum altero, subiret cruciatus. Vna interea omnium erat

VOX.

vox, Christum Deum esse, profitentium. Itaque vnus pende-
bat capite in terram verso, igne subtus accenso. Alius quatuor lignis
extensus cælum sublimis amplectebatur. Erat, quem ductilis ser-
ra medium secabat. Quibusdam manus, quibusdam pedes ampu-
tabantur. Nonnullis oculi eradicati diem negabant. Huic palus
per collum transfactus, pro clauo, erat: illi brachia in diuersum
circumacta, & crura in dorsum retorta formam monstri induce-
bant. Fuerunt, quibus ossa omnia plumbeis cæstibus minutatim
conterebantur. Quorundam corpora ita erant mutilata, vt, per
terram, ritu globi, deuoluerentur. Hæc atque alia talia gene-
rosi athletæ patiebantur, sine gemitu & clamore; immo quasi
eorum corpora fierent, inter cruciatus, vegetiora, ita læti ipsi hi-
larésque, diuinâ virtute eos roborante, hymnos, laudésque Deo
conconcinebant.

Quod tam mirabile, atque humanæ naturæ vires longè
excedens spectaculum postquam attentissimè considerauit Boni-
facius, perspicuè profectò ostendit, etiam molles olim, & carni to-
tos immersos, posse ad frugem redire, neque iam pœnitentiæ tan-
tùm, sed etiam martyrij capaces esse, diuinâ gratiâ aspirante. Ita-
que primùm ad tantam Martyrum constantiam obstupuit; deinde
diuinæ opis vim agnouit; postea totus Deo afflatus, ad pares pu-
gnas ineundas, similésque coronas consequendas, exarsit. Non-
diu deliberant inflammata desideria: & ignes magni citò erum-
punt in propatulum. Itaque & Bonifacius, extemplo in arenam
descendit; & cum se fecisset manifestum omnibus, Martyres, qui erant
omnes viginti, singulatim amplectitur. Deinde etiam, omnibus audien-
tibus, magna voce, Magnus est, inquit, Deus Christianorum: Ma-
gnus est, qui athletas, sua ope, adiuuat. Hec cum dixisset, rursus latus
adherebat Martyribus, cum magno desiderio prensabat, & amplecte-
batur pedes. Quibus autem deerant pedes, eas, quæ restabant, partes
corporis; rogans, vt eorum socius esse, in supplicijs coronisque
posset. Citatus extemplo, ad iratum Præsidentem, denuò se Christia-
num profiteretur; dijs thura se daturum negat; promissa, minas,
carnifices, cruciatus ridet, spernit. Suspenditur ergo pedibus, ce-
ditur fustibus, virgis, flagris, adedò diriter, vt detecta carnibus ossa
conspicua essent, oculisque omnium intestina paterent. Marmor
cædi putauisses. nam, velut rupes, immotus nihil se sentire ostendit;
illud solùm dolens, se à reliquis Martyribus loco seiunctum
esse,

XI.

esse, quos, velut pulchrum fortitudinis exemplar, fixissimè intuebatur. Cum nihil videt ictibus effici iudex, iubet vincula relaxari, darique illi tempus respirandi; ac denuò, num vel iam sacrificare dijs velit, interrogat? Sed iterum dentem solido illidit. Respondet enim Athleta: *Ego ad Deos accedam, cum vel sola eorum appellatio sit auribus intolerabilis?* Accensior rursus Præses acutissimas arundines mandat ei, intra vngues, infigi, quod est tormentum longè grauissimum. At Martyr caelo oculos animùmque affigens faciliùs cruciatum tolerauit, quàm Præses imperiù, quod exercuit. Ipsà ergo Bonifacij patientià impatientior factus, liquidum in os eius plumbum infundi imperat. Quo tam immani decreto excitatus heros iterù manus in sublime, cum oculis, extulit, atque ita orauit: Domine mi IESV Christe, qui me præcedentibus tormentis reddidisti fortiorem; nunc quoque ades, & palam ostende, te mihi opem ferre aduersus Sathanam & Præsidem Sathanæ ministrum. Vos quoque, ó fortes Christi milites, qui me exemplo vestro, ad hunc agonem, inflammauistis, nunc & precibus adiuuate certantem. Acclamauerunt illi, & victoriam finemque martyrij precabantur. Clamorem hunc secuta est tota populi multitudo, quæ, omnibus iam, ad diritatem, paratis, cum & præsidis crudelitate, & Martyrum incredibili lætæque constantia cōmota esset, vna & mente, & voce, in hæc verba erupit: *Magnus est Deus Christianorum: Magnus es rex, Christe. omnes in te credimus.* Vix ita clamauerant, cum aram impiam euerterunt, & Præsidem durum lapidibus sunt persecuti; qui vitam suam in fuga positam videns, grandini tam periculosa se subduxit, relictòque theatro, domi asylum quæsiuit.

XII.

Quis non putaret vel Busiridem, tanta multitudinis consensione, placatum iri? Habent autem hoc tyranni, vt, ad Pharaonis ingenium, ipsis prodigijs indurentur, fiântque inde peiores, vnde alij emendantur. Interuenit nox; nec quies furorem sedauit, nec diurnæ seditionis recordatio; sed multò hæc magis animum exacerbans, ita irritauit, vt vix lucem expectaret. Cæpta die iam armatior in theatrum prodit. aduocatòque Bonifacio, multa contra Christum effutit; plura tamen vicissim, contra inanes Deos, audit. Paratur feralis scena; lebes pice impletur; flamma subijcitur; Martyr inijcitur. Sed contra Deum nulla vis, nulla potestas vnquam præpotuit. Renouata sunt igitur & hîc trium-
puerorum

puerorum in camino illætorum miracula. Siquidem Angelus de caelo lapsus Bonifacium quidem incolumem, in bulliente pice, seruauit; flammam autem in astantes lictores carnificesque excutiens, eadem fecit, quæ olim in Babylone. Nimirum ignis meliùs sciuit tyranno, qui nocentes essent, vel innocentes. Nondum tamen iudex etiam hoc miraculo didicit sapere, sed iussit tantam in reliquis membris passo caput amputari. Qui, cum duceretur, mora ad precandum impetrata, stans Orientem versus, alta voce dixit: *Domine mi, Domine Deus, citò me praueniunt miseratio- nes tuae, & nunc ad sis mihi adiutor, ne mihi malignus aliquid afferat im- pedimenti, propter ea, quæ in insipientia mihi præcesserunt peccata: sed suscipe animam meam in pace, & inter eos, qui pro te sanguinem effude- runt, & fidem usq; ad finem conseruarunt, me quoq; annumera.* Dixit, ceruicem præbuit, è qua secta sanguis & lac fluxit, quo nouo pro- digio rursus quingenti quinquaginta viri Christo nomen dede- runt; immo à Christo nomen acceperunt. Talis tamque glorio- sus exitus fuit illius, qui paulo priùs vitam duxerat minimè glorio- sam. Ita mortem, quam vel iocando, vel metuendo prædixerat, est consecutus; sanguine Martyrum, sanguinem illius, ad marty- rium, prouocante.

Abluit ergo hic sanguineus imber, è carne, sanguinis no- tas; & ablutum Deo charum esse miracula docuerunt, vt nemo de diuina miseratione desperet, quisquis hanc tantam audit, vel legit diuinam bonitatem & dexteram excelsi; cuius mutatio, è coruis columbas, ex immundis Angelos, è scortatoribus martyres facit, denique etiam ex Veneris mancipijs, sanctos. Nam comites, qui cum Bonifacio missi fuerant, pridie in hospitio relictæ, harum om- nium rerum penitus ignari, per omnem eum ciuitatem, die poste- ro, quæsiuerunt. Non reperientes autem illum, existimauerunt, ambulare per popinas & vt solebat, bacchari in voluptate, do- nec in Commentariensem inciderunt, cognoueruntque, marty- rem esse, quem illi putauerant scortatorem. Immo cum ille, de- scripta eius forma habitusque, martyrem factum affirmasset, vix adduci potuerunt, vt ei fidem adhiberent: *Non nosti, inquit, Bonifacium, qualisnam sit ei vita, & quam propensa ac procliuis ad vo- luptates, & quam è diametro vita repugnet martyrica.* Verùm cum postea ad locum ipsi adducti & corpus, & reuulsum inde caput agnouissent, insperata virtute obstupuerunt, ac metuere ceperunt.

Hhh 3

Time-

XIII.

- Timebant enim, ne eis aliquid succenseret, quòd eius mentem accusassent, eum indicantes ex eo solo, quod praeceperat, & nescientes, quali vita principio, qualem & quam incundum finem imposuisset. Sed mox metum ademit Martyr, se placide & benignè in eos gerens. Nam postquam caput fuit coniunctum corpori (Tu es omnium Dominus, ô Christe rex, qui glorificas eos, qui te glorificant) sensim quidem aperit oculos: eos autem intuetur amicè & placide loquentis speciem præ se ferens, & ostendens, se eis bene velle, & probrorum, quæ in eum ingesserant, minime meminisse. Illi verò acerbè flentes & calidas lachrymas effundentes: Ne memineris, dicebant, serue IESV, nostrarum iniquitarum, neq; probrorum, quibus te diuinum & sacrosanctum caput stulte sumus insectati.
- XIV. Fuerunt igitur comites quoque atque socij huius Bonifacij in ea opinione, non posse, abluì tantas impuritates: sed re ipsa edocti, stultitiam suam defleuerunt; &, contrarium se expertos, professi sunt, docueruntque, non solùm neminem debere desperare, sed etiam de nemine desperari à quoquam oportere; vt confiteantur Domino misericordie eius, & mirabilia eius filijs hominum. Sunt enim misericordiae eius infinitæ, & omnia mortalium scelera incomparabiliter excedunt. Quare, sicut nullum flumen tam est profundum, quod à mari non absorbeatur, ita nullum peccatum tam est enorme, quod diuinæ bonitatis abyssus non possit abolere.
- S. Chrysoft. Magna remedia pœnitentiæ, fratres, ait S. Chrysostomus, igitur de se ipso desperet nemo. Nullum enim est animæ incurabile vulnus. In corpore quidem multa sunt talia; in anima verò nullum: & pro illis quidem laborare non desinimus; & pro his torpemus. Nonne vides latronem, quam breui tempore curatus est? Non intueris martyres? Non meminit priorum peccatorum Deus; non est, sicut homo, Deus: neq; enim exprobrat præterita: neq; dicit reuertenti: Quare tantum temporis distulisti? sed cum accesserimus, diligit: & de his non tantum in nouo, sed etiam in vetori Testamento habemus exempla. Quid enim Manasse deterius: Deum tamen propitium habuit. Quid Paulo miserius? sed factus est Euangelij præco. Quid Matthæo deterius? at constitutus est Apostolus. Propterea dico, neque scenicus desperet; ait enim Ieremias: Nunquid qui cadet, non adiciet, vt resurgat? Et Paulus: Surge, qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus. Licet igitur triginta & octo annos habeas in infirmitate tuorum peccatorum, si modo sanus fieri studueris, adest & nunc Christus, & dicit: Tolle grabatum tuum: tantum velis exurgere, ne desperes; ait enim: Vis sanus fieri?

nus fic.

nus fieri? *Si non ergo habes hominem, habes tamen Deum. Nec poteris dicere: Dum ego vado, alius ante me in piscinam descendit. Nam si volueris in fontem pœnitentiæ descendere, nemo prohibet. Non absumitur, nec minuitur gratia. Est enim fons perenniter emanans, & ex illius abundantia omnes sanamur.*

Verè hæc Chrysoftomus. Nam, ne Bonifacium duntaxat, è vitæ liberioris licentia, sanctum esse factum putemus; Aglais quoque, cum qua turpiter consueverat, à vitio inolito destitit; & pœnitentiam illustrem egit. Siquidem illi, qui Bonifacium comitati erant, reliquias eius, corpus scilicet ac caput quingentis aureis emtum, atq; amomo alijsque odoriferis vnguentis conditum, lineis que inuolucris candidissimis circumdatum ac capsæ impositum, Tharso Romam peruexerunt, nullas vllius alterius Martyris reliquias, præ his, eligendas arbitrati. Dum sunt in via, Angelus prænuncius è cælo se stitit Aglaidi, eamque iussit suscipere venientem, dominum iam & fratrem Angelorum, quem famulum dimiserat; qui ab ea honoratus, illi esset futurus vitæ seruator, & animæ custos. Exterrita illa festinandum rata, cum clero, Martyri obuiam procedit, ædem materia insignem, structura elegantem erigit: in illa Bonifacius conditus mira multa patrauit. Sed maximè mirum erat, quòd non corpora tantum, verum animi etiã inibi sanarentur. Illud mirissimum extitit, quòd ipsa Aglais, eo loci, alia à se facta sit. Nam, distributis suis, in pauperes, opibus omnibus, de cetero honestè vixit, & ex virtute. Neque enim voluptates tantum illicitas à se abdicauit; sed, per ipsos quindecim annos, ita etiam asperum vitæ genus amplexa est, delicijs cilicia; conuiujs ieiunia; sermonibus lasciujs orationes opponens; vt & ipsa miraculis coruscaret. Quamuis miraculum pulcherrimum vtilissimùmque fuit; è tali femina, quæ libidinis stabulum fuerat, exemplum pœnitentiæ virtutumque factum esse; in quo diuinæ bonitatis profundissima consilia splenduerunt.

XV.

Quæ meritò vnum quemque animare possunt, ne, cum Cain aut Iuda, à diabolo se sinat adigi ad desperationem, quasi grauitas peccatorum maior sit, quàm Dei miserationes. Ades igitur, peccator, etiamsi, in peccatis ætatem omnem contriuisi; etiamsi cum adulterijs homicidia, & omnis generis crimina cumulauisti; habes misericordem Deum, qui iurans ait: *Viuo ego, nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua & viuat. Conuertimini à vjs* ^{Ezech. 33.}
pejssis. ^{10.}

XVI.

S. Chrysoft.
hom. 6. de
Pœnit.

Idem S.
Chryf. hom.
3. de Pœnit.

Ifa. 1.

S. Basil. ho-
mil. de Pœ-
nit.

Vide supra
§. 4.

S. Cyprian.
ferm. de cœ-
næ Domini.

pessimis vestris, & quare moriemini, domus Israël? Nullum peccatum est tantum, quod non remitti possit à tanto. Quid maius est adulterio & homicidio? Audi igitur Dauidem de his pœnitentem: Dixi, inquit, confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Propterea Christus peregrinatus in terra, maxima peccata remisit; latronem in Paradisum duxit; Publicanum fecit Euangelistam; Paulum blasphemum Apostolum orbis: ut tu, peccator, minus desperes, sed peccatum fatendo deleas, & salubrem ingrediaris viam. At magna est multitudo iniquitatis tuæ, & super arenam maris? Maior est misericordia Dei. Nam Dei clementia pietasq; mensuram non suscipit, neq; ipsius bonitas verbo interpretari potest. Tua quidem malitia mensuram habet (cum & Arithmetici profiteantur se numerum arenæ maris posse dicere) Dei verò clementia & pietas in circumscripta est; ipsa igitur tuam malitiam superat. Cogita scintillam, si in mare ceciderit, num poterit stare & apparere? Quantum scintilla ad mare se habet, tantum hominis malitia ad Dei clementiam & pietatem: immo verò non tantum, sed & longè supra: nam & pelagus, tamen si magnum sit, recipit mensuram, Dei verò clementia, & pietas mensuram non habet. Hæc S. Chrysoctomus. Ob hanc bonitatis suæ immensitatem, Deus, apud Prophetam, postquam dixerat: *Va genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis, dereliquerunt Dominum, blasphemarunt sanctum Israel &c. subiecit: Lauamini, mundi estote &c. si fuerint peccata vestra, ut coccinum, quasi nix dealbabuntur, & si fuerint rubra, quasi vermiculus, velut lana alba erunt.* Obseruat D. Basiliius, colorem coccineum & rubrum, inter omnes colores, esse maximè tenaces, ac ferè indelebiles, immo velut in natiuum colorem conuerti. Quare & peccatum ita adhæret, præsertim impijs, & fornicarijs, quos Fulbertus, supra, dixit, *indelebili nota, in sanguine suo mortuos*, ni diuina scilicet gratia vtantur; hac tamen pœnitentiâque qui vtuntur, lauari, mundarique possunt, & quasi nix aut lana dealbari; etiam si peccata illorum pondere grauiâ, enormitate cruenta, numero multa consuetudine inolita, & velut in naturam conuersa videantur. Verè S. Cyprianus: *Quæcunq; necessitas cogat ad pœnitentiâ; nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec vitæ enormitas, nec horæ extremitas, si pura fuerit voluntatis mutatio, excludit à veniâ, sed in amplissimos sinus suos mater charitas reuertentes suscipit prodigos, & velut noluit Nouatus hæreticus, semper verè pœnitentes suscipit Christus.*
Itaque

Itaque quisquis vel de se, vel de villo peccatore, rem desperatam esse putat, huc oculos reflectat, & respiret. Neque offendi debet quisquam, si videt multa ac grandia quædam peccata à sic conuerso, antè fuisse perpetrata. Talis ardentius dicere potest: *Confitemini Domino quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius.* In magni peccatoris conuersione, magna misericordia ostenditur. Neque quidquam magna Dei misericordia, magnæ eiusdem iustitiæ prærogat. Vtraque illius est, vtrauis potest vti, pro libertate. Neque verò iustitia in talibus nulla ostenditur. Bonifacius magna contritione, magno amore Dei, magna potuit peccata compensare, vt diceretur: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Denique, inter tot tormenta, facile potuit luere tot delicta; & tanto sanguine tanta peccata lauare. Quòd si etiam considerare volumus, quid de congruo Aglaidi & Bonifacio fecerit Deus; duas in ijs causas reperiemus. Nam Bonifacius, etiam cum vino & Venere caleret, *pecunia erat contemtor magnificentissimus, & ad eas egentibus distribuendas longè liberalissimus, & hospitalitati deditus, si vllus alius.* Si quando ergo vidisset aliquos ex viatoribus, aut astu & siti eliquatos, aut niue & frigore concretos, aut alia ratione itinere grauatos, ipse festinans hilariter eis ibat obuiam, & rogabat, vt à labore requiescerent: & cum cessissent, in domum suam introductos hospitio benigne accipiebat, & verbis, & factis eorum omnem propulsabat molestiam. Quare non sustinuit Dominus, despiciere animam hanc: neque animam Aglaidis, quæ & ipsa in Bonifacij liberalitatem consensit, & multum auri tradidit, vt etiam haberet, quod distribueret pauperibus.

Nimirum beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. Hæc sunt iudicia diuinæ bonitatis, vt, si quis pauperi det obolum emat cælum; si panem porrigat, aut aqua frigida haustum, mercede sua non careat. Qua mercede? Nimirum huius & alterius vitæ. Hinc nihil speciatim dixit, quando dixit: *miseri cordiam consequentur*, vt vtrumque dixisse censeatur. Quando enim dixit: *Beati pauperes spiritu*, non addidit, *quoniam illorum est regnum mundi & cali.* sed limitatè addidit: *Quoniam ipsorum est regnum cælorum.* At cum ad misericordiam venit, non ad regnum cælorum duntaxat misericordes remisit, sed misericordiam vicissim spondit, quæ vtique sapissime, etiam in hac vita, exhibetur. Vnde & illud habemus: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem;*

XVII.

Pfal. 106. 1.

Luc. 7. 47.

Surius in eius vita 5. Iunij.

XVIII.

Matth. 5. 7.

Matth. 9. 40.

Pfal. 40. 2.

in die mala liberabit eum Dominus. Dies mala, cum Cassiodoro, potest dies iræ, diésque iudicij quidem intelligi; sed non tantum illa dies mala est. Mala est omnis dies, in qua malum patimur; nec, quando in oratione dicimus: *Libera nos à malo*, à iudicio tantum liberari petimus; sed multò maximè à peccato, & peccati poenis.

- I. Tim. 4. 8. Itaque, etiam Apostolo teste, *pietas ad omnia utilis est, promissionem habens vite, qua nunc est, & futura.* Qua de causa Pater ille filio
- Tob. 4. 7. suo hoc documentum dedit: *Ex substantia tua fac elemosynam, & noli auertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nos à te auer-*
- Matth. 7. 2. *tatur facies Domini.* Siquidem eadem mensura, qua mensi fueritis, re-
- Prou. 21. 13. *metietur vobis,* ait Seruator. Vnde etiam, *Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur;* sicut non
- Luc. 16. 24. *exauditus est Epulo clamans: Pater Abraham, mitte Lazarum, ut inungat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam;* quia ipse prius non exaudiuit Lazarum ante fores clamantem. Iustè negata est gutta, à quo negata fuit mica. At alijs, quibus frustra dictum non est: *Date, & dabitur,* quia dederunt pauperi, idcirco dat & Deus, siue cum esuriunt, siue cum sitiunt, siue cū ægrotant, siue cum calumniam patiuntur; siue cum periclitantur de æterna damnatione. A Bonifacio igitur, & Aglaide, ò mortales, discite esse misericordes: quia *elemosyna est, que facit inuenire misericordiam.* *An ignoras,* inquit, *os aureum, qui iudicem mitigare volunt, non ipso examine caussa, sed priusquam iudicij ingrediantur locum, beneuolum sibi facere, vel amico, vel mediatore, vel presule, aut modo alio, sibi iudicem conciliare.* Igitur & Deo, non sessionis tempore, suadendum.
- Tob. 12. 9. *Ante iudicij tempus mitigabilis est, & ideo David ait: Præoccupemus faciem eius.* *Illum magnum iudicem ars rhetoris nulla decipiet, & nullius potentia mitigatur; dignitati non condescendit, non veneratur personam, sed tremendum & implacabile iusti iudicium.* Nunc verò iudicem exorabimus, & placabimus, non pecunia; magis autem, (si verum dicere oportet) clemens & pius ipse pecunia suadetur, non ipse manu sua, sed per inopes accipiens. *Da pauperi pecuniam, & iudicem mitigaueris.* Hoc & Aglais fecit; & si facerent aliæ quoque, in malo Aglaidi pares feminæ, fortasse & ipsæ misericordiam consequerentur.

XIX.

Sed aliud quoque fecit Aglais, quo sibi patrocinia conciliauit. *Subijt enim illa salutaris cogitatio ac vehemens quoddam & inuictum desiderium reliquiarum Martyrum.* Hinc Bonifacium ita est allocuta. *Scis, frater, qualibus simus coinquinati peccatis, nec nobis cura*
esse

esse aliquid, quod expectamus futurum, ut sistamur ante Deum, & pro his graua subeamus supplicia. Ceterum audiui à quodam viro pio, quod, si quis eos, qui propter Christum passi & affecti sunt martyrio, in honore habuerit & coluerit, magna quaedam & præclara eum illinc ex eo manet remuneratio, & eadem qua illi, fructur beatitudine. Hæc est altera causa, ob quam Aglaidem à Deo non negligi congruum fuit; quia scilicet ipsa Sanctos Sanctorumque reliquias non neglexit. Quod 1. fecit, exemplo Patriarcharum. Nam Iacobus Edyssenus Syrus memorat, Patriarcham Noë, tempore diluuij, ossa primi parentis Adam, intra arcam reclusisse, finitòque diluuiò, illa inter filios suos diuisisse, caputque, tanquam præcipuam partem, præcipuo ac primogenito filio donauisse. Cuius facti, sunt qui dicant, causam fuisse, venerationem reliquiarum protoplasti. Procopius Gazæus referens diuitias, quas filij Israël ab Ægyptijs mutuò acceptas, in terram promissionis secum deduxerunt, ait: *Hebrei, quia carnalia sectabantur, iussi sunt mutuò accipere argentea, & aurea vasa: Moses elegit viri iusti Ioseph ossa, qua prætulit immensis thesauris Ægyptiorum.* Habétque huius rei aliquod, in diuinis litteris, fundamentum; dicitur enim: *Tulit quoque, Moses ossa Ioseph secum.* Hos aliòsque Sanctos imitata est Aglais, in Diuorum reliquijs venerandis. 2. Has venerata est reliquias, quia, ut disertissimus Pater ait: *Deus, qua est in humanum genus benignitate, inter alias, quas infinitas nobis salutis nostræ occasiones dedit, & hanc quoque, viam nobis à se munitam esse voluit, idoneam ad virtutem capeffendam stimulum; relictis scilicet interim, apud nos, Sanctorum reliquijs. Nam post sermonis facultatem, ipsa certè Sanctorum reliquia proximum locum obtinent, ad animas hominum, in ipsos Sanctos intuentium, ad virtutum earundem emulationem, excitandas; sepulchri enim sancti aspectus in animam nostram inuadens percellit, & exsuscitat, ac perinde afficit, ac si, qui ibi mortuus iacet, preces simul fundat, præsensque, adesse cernatur.* Deinde fit, ut qui se sic affectum cernit, mira alacritate gestiens, & quasi alius ex alio recedat. Hoc contigit Bonifacio, qui martyrum certamina spectans, martyr euasit. Hoc euenit Aglaidi, quæ dum voluit martyres, in suis reliquijs, honorare. Martyrum preces meruit; inque ossibus Bonifacij perpetuum habuit vitæ sanctioris exhortatorem. Nam anima quidem illius, in cælo, pro ea, Deum orauit; corpus autem, ex ipso tumulto, ad quem illa quotidie supplex iacuit, eam exemplo, ad imitationem pœnitentiæ promouit. Sic correctæ peccatricis incontinentia, gloriam ex culpam

Apud Andream Mafium super c. vltim. Iosue.

Procop. Gazæ. in Exod. 13.

Exod. 13. 19.

S. Chrysof. lib. contra Gentiles.

Plaut. in
Trucul.

uēnit. Si autem hoc sanguis Martyrum potuit; sanguis Christi, quid non valebit, qui sanguini Martyrum vim omnem virtutẽque cõtulit? Seculi sapientes aiunt: *Piaculum est, misereri nos hominum, rem male gerentium*; & aliorum sanguis ad cælum clamat, vt vindictam impetret: sanguis Christi, clamat ad cælum, vt veniam impetret; estq; tam mitis, vt gloriosum ducat, *misereri hominum, etiam rem male gerentium*. Hanc indolem à Magistro suo Sancti trahunt, qui sciunt, misericordiæ esse officium, miseris succurrere.

C A P V T X L I I I .

Deum, infinita sua clementia, omnes ad pœnitentiã gratiarũq; actionem inuitare.

I.

anguis Christi Seruatoris tantæ est efficacitatis, vt non ille solùm delere peccata mortalium possit; sed etiam vim cõferat sanguini Martyrum peccata propria abluendi, & alienis veniam impetrandi. Neque sanguini tantùm, sed etiam aquis Baptismi, & lachrymarum hanc virtutem indit. Scribit Aristoteles, fontem esse in Sicilia, in quo si aues aliãque animantia suffocata immergantur, reuiuiscant. Et multos audiui oculatos testes, qui se vidisse affirmarunt, canes in antrum quoddam Italiæ inductos viuos, reductos pestilenti aurã velut mortuos; qui, si in proximum stagnũ iniiciantur, ad se & vitam pristinam redeant. Quis hîc non agnoscat magistrã pœnitentiæ atque lachrymarum naturam? Defuncta erat Deo Magdalena, *lachrymis capit rigare pedes Christi, & reuixit: audiuit enim: Remittuntur tibi peccata. Fides tua te saluam fecit: Vade in pace*. Mortuus erat Deo Petrus, quando *cœpit detestari & iurare, quia non nouisset Christum*; sed reuixit, vbi *egressus foras flevit amare*. Nimirum sciuit benignus Pater, non omnes adeò fortes fore, vt per martyria, & sanguinem fufum, peccata sua possint eluere; voluit ergo contentus esse, si vel lachrymis ea ablueremus. Hoc significauit fons ille, qui de latere Christi exiliens nos miseros mortales toties lethalibus plagis affectos, toties exanimatos ad vitam reuocauit. Nam quando *vnus militum lancea latus eius aperuit, continuo exiuit sanguis & aqua*. Fons sanguinis Martyrium, fons aquæ

Aristoteles
in Admiran-
dis. cap. 28.

Luc. 7. 38.

Matt. 26. 75.

Io. 19. 34.